

Ali se sploh zavedamo pomena Luke Koper?

Vprašanje drugega tira se je z zbiranjem podpisov za še en referendum sprevrglo iz strateškega projekta nacionalnega pomena v drugorazredno politično »driblanje«. A tokrat ima lahko namišljeni vrtinec v kozarcu slovenske politike veliko večje in daljnosežnejše posledice, ki utegnejo dolgoročno zelo negativno vplivati na gonilo slovenskega gospodarstva – mednarodno poslovanje – ter predvsem kredibilnost Slovenije v mednarodnem investicijskem okolju. Vlagajte v Slovenijo, a počakajte na izid referendumov!

Smo volivci res tako naivni, da se bomo spet ujeli v še en tovrstni vrtinec in pogoltnili, da slovenska politika prelaga odgovornost na volivce? Bo na koncu peščica res odločala o tako pomembnem vprašanju ali pa se bosta brez učinka zapravljala čas in denar? Če je namen referendumov zaježitev korupcije, zakaj potem raje ne začnemo kje druge, na primer pri kadrovanju ali pa pri tem, kako politične stranke naročajo promocijska gradiva pri firmah svojih sorodnikov?

Če referendum res bo, volivci tokrat ne bomo odločali o tem, kdaj naj bodo odprte trgovine ali koliko naj znaša RTV-prispevek. Odločalo se bo o najverjetneje najpomembnejšem strateškem nacionalnem projektu od vstopa v EU in Nato, česar sta se bili tedanja politika in širša družba vsaj sposobni zavedati. Z vidika slovenskega gospodarstva je vprašanje drugega tira in z njim povezanega razvoja Luke Koper veliko pomembnejše od, na primer, projekta TEŠ 6. Zakaj? Ker mednarodno poslovanje poganja skoraj 80 odstotkov slovenskega BDP! Kako to, da nismo imeli referendumov o gradnji avtocestnega križa, pa so tam izpuhtele milijarde davkoplačevalskega denarja? Ko se je omenjal referendum o TEŠ 6, so politične opcije, ki danes podpirajo referendum o drugem tiru, takšno dejanje označevale za »neodgovorno«.

Slovenija je kot majhno, odprto in izvozno usmerjeno gospodarstvo z edinstveno geostrateško lego v srednji in vzhodni Evropi močno odvisna od mednarodne trgovine, ki z bolj oddaljenimi trgi poteka večinoma po morju. Luka Koper je tako pomembno okno v svet, ne samo za slovensko gospodarstvo, temveč tudi za številne druge sosednje države v regiji, kot sta Avstrija in Madžarska. Zadnja je jasno izrazila interes vstopiti v partnerstvo in sofinancirati gradnjo drugega tira, čeprav se lahko za to namero skriva tudi kakšen čezmorski vlagatelj. Pa je to sploh pomembno, če tudi za nemškimi lastnikom v globaliziranem svetu vse pogosteje dejansko stojita bodisi kitajski, bodisi ruski, bodisi mehiški kupec in/ali financer?

Za ponazoritev lahko poudarim, kako obseg medsebojne blagovne menjave med Slovenijo in Ljudsko republiko Kitajsko vidijo na eni in na drugi strani. Različni podatki lepo prikazujejo strateško vlogo Luke Koper v odnosih Slovenije z drugim največjim svetovnim gospodarstvom oziroma največjim izvoznim gospodarstvom na svetu.

Drugi tir in razvoj Luke Koper ne smeta (p)ostati politični, ampak strateški razvojni vprašanji.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je lani Slovenija iz Kitajske uvozila za dobrih 760 milijonov evrov blaga, kar je skoraj trikrat več od slovenskega izvoza na Kitajsko. Skupna blagovna menjava je lani tako prvič prebila magično mejo ene milijarde evrov, kar je dvakrat več glede na leto 2010. A po kitajskih podatkih naj bi kitajski izvoz v Slovenijo znašal več kot dve milijardi dolarjev oziroma približno trikrat več od slovenskega podatka o uvozu iz Kitajske. Zakaj takšna razlika? Preprosto, Kitajska beleži vse pošiljke v vzhodno in srednjo Evropo, ki gredo prek Luke Koper, kot trgovanje s Slovenijo, čeprav so lahko dejansko namenjene na Madžarsko, Poljsko, Slovaško in v Avstrijo!

Povedano drugače, za Kitajsko je Luka Koper vsaj trikrat bolj pomembna, kot pa nam to kaže uradna slovenska zunanjetrgovinska statistika. Po podatkih evropske komisije morski pretovor v bruto tonah na prebivalca v Sloveniji z eno samo luko znaša približno toliko kot v Španiji, ki je morska trgovska velesila s 46 milijoni prebivalcev. Slovenija se tako med državami vzhodne Evrope uvršča takoj za baltiškimi državami po morskem pretovoru v tonah na prebivalca ter pred sosednjo Hrvaško ali celo Italijo. Številke pa niso impresivne samo relativno, ampak tudi absolutno.

Vloge Luke Koper se kljub velikim upom v tako imenovani kitajski megaprojekt Pas in cesta (oživitev stare svilne poti po kopnem in morju med Azijo in Evropo) večina slovenske javnosti, predvsem pa politike, očitno ne zaveda. Jedro projekta niso naložbe in »poceni denar«, temveč logistika in povezljivost, saj stari kitajski pregovor pravi: »Če želiš poslovati, najprej zgradi cesto.«

In posledica je, da je na zemljevidu kitajskega megaprojekta Pas in cesta kot vstopna logistična in zunanjetrgovinska točka na Jadranu določena luka v Benetkah, ne pa v Kopru. Bomo Slovenci res tako naivni in spet dopustili, da postanemo podizvajalci pametnejše sosednje države, tako kot se že desetletja dogaja z izvozom slovenskega lesa pod avstrijsko poslovno pametjo? Bomo v želji, da domačemu sosedu crkne krava, raje dopustili, da postanemo spet hlapci tujega sosedu? Super, da se luki v Benetkah in Kopru povezujeta, ampak kaj to dejansko pomeni?

Luka Koper je ena izmed najpomembnejših luk v regiji ter, če se ne motim, drugi najpomembnejši luški »avtomobilski pretovorni terminal« v Evropi. Da je ironija še toliko večja, je več kot tretjina slovenskega izvoza tako ali drugače odvisna od evropske avtomobilske industrije, pa čeprav v vlogi podizvajalcev in dobaviteljev drugega ali tretjega reda. Za sosednji Avstrijo in Madžarsko pomeni Luka Koper najpomembnejše morsko zunanjetrgovinsko okno v svet, za Slovence pa pogosto peskovnik za drugorazredna politična preigravanja in bolj ali manj posrečene kadrovske rešitve.

Drugi tir in razvoj Luke Koper ne smeta (p)ostati politično, ampak strateški razvojni vprašanji. Morata biti, tako kot vstop v EU in Nato, nekakšni »nadpolitični« vprašanji. Ne smemo si ju postaviti v smislu politične logike s tako imenovano ničelno vsoto, kjer »eden dobi, ker drugi izgubi«. Na taka vprašanja bomo vedno dobili napačne odgovore, ne glede na dikcijo ali politično opcijo. V preteklosti smo si jih, žal, prevečkrat tako postavljali, zato pa smo danes tam, kjer smo!

Kot je počasi spoznal tudi novoizvoljeni ameriški predsednik, mednarodni ekonomski odnosi in zlasti mednarodna trgovina niso igre z ničelno vsoto, temveč procesi, v katerih lahko pridobijo vsi. A za to sta potrebna ne samo drugačna logika in postavljanje bolj smiselnih vprašanj, temveč tudi določena mera politične in družbeno-kulturne zrelosti. Pogosto je celo neoptimalna odločitev boljša od nikakršne odločitve. Slovenija – in predvsem slovenska politika – pa se mora nehati slepiti, da imamo možnost čakanja in »cincanja« v vse bolj globaliziranem in hkrati negotovem svetu. Svet ne bo čakal, medtem ko se igramo v vrtincih v lastnih kozarčkih vode.

Če se tega ne bomo zmogli zavedeti, potem bodo tudi tako imenovani vrtinci v napol praznem oziroma polnem slovenskem kozarcu vode postali brezpredmetni. Voda v njih bo počasi izhlapela, če je ne bomo znali vsaj dotakati.

Dr. Matevž Rašković (20.7.2017) je docent na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani in Fulbrightov štipendist na Univerzi Harvard.